

„kitér” jellemző arcvonásokra (például: kiugró járomcsont, mélyen ülő szemgödör), s a korabeli ruházat részleteivel, különösen a festői nyakkendő traktálásával belopja a századforduló hangulatát, ízlését.

De ez a szobor pusztán csak **bronz** volna, anyag, ha nem itatná át lelkeség, ha a művész a kívülállás kényelmes felülemelkedésével közelített volna modelljéhez. Ami született, az alkotójának összegző, értékelő szembesülése Benedek Elekkel, műalkotásban elbeszélve. A hiteles tolmácsolásnak köszönhetően az író szellemi nagyságként és érző emberként egyszerre jelenik meg előttünk. Soltra E. Tamás művészi felfogása, mintázó készsége, plasztikai igényessége szerencsésen találkozott a témával. Ám önmagában ez a szerencsés egymásra találás nem lenne elegendő. Tehetség szükséges hozzá, s az a teremtő, termékeny pillanat, melyben mindezek összegződnek. A mellszobor egyebet is elárul. Beszél alkotójának tiszteletéről a klasszikus hagyományok iránt, a művészi szépség ígézetéről s arról, hogy a valóságábrázolás nem idejét múlt. Számára elődeink öröksége kimeríthetetlen forrásanyag, de a 20. századi izmusok tanításainak, tanulságainak úgyszintén birtokosa. Jól tudja, hogy az utókor nem irányzatokat, sokkal inkább műveket igazol, melyek akkor élnek tovább, ha nem szorulnak magyarázatra. Ha megértjük, érezzük lényegüket. Így keltenek szemlélőjünkben katarzist, és a személyes élmény frissességével járulnak hozzá szellemi gazdagodásunkhoz.

Az emocionálisan nagyhatású plasztika szinte megeleveníti a tiszta erkölcsű embert, akiről Dsida Jenő ihletett sorokkal emlékezett:

*Haja fehér, de szíve még fehérebb,
Ha rút-gorombán bántja is az élet,
Ő mindig szeret, mindig könyörül.*

Benedek Elek halhatatlan és mindig időszerű. Időszerű nemcsak íróként, de etikus emberi magatartásával is, mellyel e küldetéstudatban felvállalt szellemi és lelki szolgálata beteljesült. Ő írói és morális örökségével kivezető utat mutathat a mai „gazdaságkor” tömegkultúrájából, eltorzult egyéni és közösségi létezésből, és segíthet visszatalálni a legfontosabbhoz, önmagunk megismeréséhez.

Sopron új ékessége mindezt a sok értéket, tartalmat magában rejtette, ám bárki hozzáférhet, hisz Benedek Elek mindannyiunké. Fogadják szeretettel és megbecsüléssel.

Helyreigazítás:

A Capdebo család rövid története I. rész 2002. decemberi füzetünkben jelent meg. Lemaradt a szerző megnevezése: Capdebo Dezső: „A baracsházi Capdebo család története” című műve alapján összeállította Capdebo Tibor. Olvasóink és az érintettek elnézését kéri a szerkesztőség.

A Capdebo család rövid története II. rész

baracsházi CAPDEBO LAJOS kanonok

(1913-1992)

Az első részben az örmény eredetű család múltjával foglalkoztunk, ahonnan a kanonok is származott, a II.-ik részben pedig Őt kívánjuk az olvasókkal megismertetni.

Családunk örömmel vette tudomásul, hogy az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havi folyóiratában szeretné bemutatni olvasóinak *baracsházi Capdebo Lajos* kanonok életútját, aki az erdélyi örménység jelentős egyénisége volt.

Familiánk részéről engem, elsőfokú unokatestvérét ért az a megtiszteltetés, hogy a reá vonatkozó adatokat időrendi sorrendbe szedve, egyeztetve azokat a legközelebbi, őt mindennapos életében ismerő rokonokkal, a valóságnak és a történeteknek megfelelően formába öntve, bemutassam életét.

Romániában nemrégén már megjelent egy írás róla, melyet az ott fellelhető dokumentumok alapján állított össze az őt egyáltalán, vagy csak kevésbé ismerő szerző. A kétségtelenül alapos, precíz munka azonban több téves információt tartalmaz, azon kívül nem említ meg olyan fontos dolgokat, melyeket csak a közvetlen hozzátartozók ismerhetnek, és melyekre feltétlen szüksége van az olvasónak a tények megértéséhez.

Capdebo Lajos 1913 dec. 18.-án született Baraczházán. Szülei Capdebo János és Kosztovics Eugénia voltak, testvérei László és Magdolna-Lenke. Középiskoláit Temesváron kezdte a piaristáknál, majd Budapesten fejezte be. A családban nagy meglepetést keltett, amikor az életvidám fiatalember bejelentette, a papi pályát választja hivatásául, de nem kívánták elhatározásától eltéríteni. A teológiát Szegeden végezte, 1937-ben Glattfelder Gyula püspök szentelte pappá. Egyházi szolgálatát Csanád megyében kezdte, mint káplán. A háború alatt tábori lelkészként is szolgált. A katonák nagyon kedvelték, mindenkivel megtalálta a megfelelő hangot, remekül prédikált, és fellendítette a hadseregben a hitéletet. Ezután Nagyecsedre került plébánosnak, ahol már szülei és húga is vele voltak. Háború után 1945-ben Scheffler püspök a szatmári egyházmegyébe hozta át, és így román területre került, Erdődre, ahol nagyon kedvelték a hívek. A hitoktatás azonban magyar nyelvű tankönyvek nélkül nehézségbe ütközött, ezért engedély nélkül Magyarországról hozott át könyveket, melyből tanítani tudott, és ezekből katolikus paptársainak is juttatott. A román hatóságoknak tudomására jutott az eset, letartóztatták és bíróság elé állították, nehezen, de felmentették.

A rendkívül jóhumorú unokabátyám következőképpen adta elő nekem a tárgyalás lefolyását. A borostás arcú, nagyhangú ügyész vádbeszédében felhívta a bíróság figyelmét az ügy rendkívüli veszélyességére, a román nép elleni összeesküvésre, az irredenta eszmék felszítására, és példás büntetés kirovását követelte. Lajos megdöbbenve hallgatta a vádakat, már halálbüntetés kiszabását se tartotta lehetetlennek az akkori hisztérikus politikai légkörben. Folyton annak a cigány borbélynak az esete jutott eszébe, akit éppen egy ilyen ügyész rámenős beszéde következtében ítétek halálra. Amikor aztán megkérdezték a cigánytól, mi az utolsó kívánsága, ezt válaszolta: „Szeretném megborotválni az ügyész urat! „ A vádlottakat a bíróság visszavonulása idejére a szomszédos szobába terelték, ott kellett várakozniuk. Egyszer csak nyílt az ajtó, és az ügyész sietett át a helységen. Amikor meglátta Lajost, odalépett hozzá, és mosolyogva tiszta magyarsággal azt mondta: „Gratulálok Tisztelendő Úr, fel fogják menteni.” „Na de az ügy rendkívüli veszélyessége, összeesküvés, stb.” - mondta Lajos. „Az csak szavak puffogatása volt, egyetlen paragrafusra sem hivatkoztam, a bírókat pedig csak az érdekli, anélkül nem tudnak ítéletet hozni: „ Fel fogják menteni.” Úgy is történt, Lajos szabadlábra került.

A bíróságnak volt azonban egy kikötése, a püspökség helyezze jelenlegi szolgálati helyéről máshová, kedvezőtlenebb körülmények közé.

Így került át az Erdélyi Egyházmegyébe, ahol vagy 20 község szász anyanyelvű katolikusainak lett a lelkipásztora, mint Holcmány, Hosszúaszó, Nagydisznód, Verestorony, Szentágota, Vízakna, stb. Lajos jól beszélt németül, annyira, hogy szentbeszédet is tudott tartani ezen a nyelven. Hívei szerették és tisztelték, bármelyik község szívesen marasztalta volna állandó tartózkodásra. Munkáját felettesei is elismerték, és kezdett számukra nélkülözhetetlenné válni. Prédikációi egyre ismertebbé tették. A sok helységbe való utazgatás (vonaton, kerékpáron, motoron) azonban lassan felőrölték idegeit és kifárasztották, ezért kb. 10 év után állandó jelleggel Nagyszebenbe helyezték, ahol a főtéren lévő rendházban kapott lakást a maga és szülei számára. Édesapja itt halt meg. Anyja ezután egyre jobban kíváncszott lánya és négy unokája közelébe kerülni, akik Szatmárnémetiben laktak, ahol leányának, Magdolna-Lenkének a férje, Moldován István, vezető állásban dolgozott. Gyermekük, István, Brigitta, Antónia és Ignác is nagyon szerették volna, ha nagyanyjuk közel kerül hozzájuk, nagybátyjukkal, Lajossal egyetemben, Ezzel ő is egyetértett, és kérte Márton Áron erdélyi püspöktől a szatmári egyházmegyébe történő visszahelyezését.

Márton Áron nem szívesen vált meg egyik legtehetségesebb papjától, akinek eltávozása nagy űrt hagyott volna maga után az amúgyis paphiánnal küszködő egyházmegyében. Végül azonban a szatmári megye nyomására megköszönte Capdebo Lajosnak 12 évi eredményes munkásságát, és elengedte volna, de a hivatalos állami egyházügyi szervezet nem adta meg a hozzájárulást. Ezért átmenetileg, amíg elrendeződnek ügyei, egy Szeben környéki plébánián teljesített szolgálatot. Ekkor történt, hogy *Lengyel Zoltán*, szamosújvári örmény katolikus plébános, a Romániai Katolikus Örmények Ordináriátusának Apostoli Kormányzója meghalt. A szamosújváriak Capdebo Lajost, mint örmény származásút, akinek papi jóhíre hozzájuk is eljutott, tartották a legmegfelelőbbnek erre a tisztségre, és felkérték, pályázza meg az állást. Capdebo Lajos további elképzeléseit ez a lehetőség megváltoztatta, kérte Márton Árontól, nevezzék ki őt a szamosújvári plébániára. Az egyházi vezető hozzájárulása azonban késett, aminek az volt az oka, hogy az örménykatolikus vallás nem szerepelt önálló egyházként, csak a római katolikus vallás keretein belül. Félő volt ugyanis, hogy önállósága esetén a hatóságok beleolvasztják a görögkeleti egyházba, mint azt a görögkatolikusokkal is tették. Eddig ez a kérdés elkerülte az állami egyházügyi hivatal figyelmét, de félő volt, amennyiben olyan valakit nevez oda ki a püspök, aki az államrendőrség megfigyelése alatt áll, mint Capdebo Lajos, a magyaranyelvű hittankönyvek terjesztése miatt, aki amellet nagyfokú külföldi kapcsolatokkal rendelkezik, akkor az örmény egyház rendezetlen kérdése is felszínre kerülhet.

Capdebo Lajos ezt belátván visszavonta kérelmét a szamosújvári plébánosi tisztség kinevezésére vonatkozóan. Hozzájárult elhatározásához, hogy nem beszélte az örmény nyelvet, ami eddig is zavarta ebben a kérdésben. A szamosújvári hívek nehezen mondtak le az általuk jónak tartott személy kinevezéséről, de végül kénytelenek voltak hozzájárulni, hogy a már erősen nyugdíjkoros *Gergelyffy Nándor* töltsen be a plébánosi tisztséget, akit végül a fiatal *Sáska Jenő* követett.

Capdebo Lajos ezután átmenetileg Nagykárolyba került, majd amikor a közeli Kálmánd község plébánosi tisztsége elhalálózás következtében megüresedett, őt nevezték ki erre a helyre 1965 január 15-én. Az elmagyarosodott, német származású község lakói hamar megbarátkoztak új főtisztelendőjükkel, aki szokásos lelkesedésével irányította a hitéletet. Kivétel nélkül minden gyerek részesült hittan tanításban, a vasárnapi szentmisék élményszámba mentek, amikor a helyi fúvószenekar a karzaton megszólalt. Az emberek öltönyben, fehér ingben s nyakkendőben jöttek a templomba, ez még a gyerekekre is vonatkozott, akik a padok előtt álltak katonás rendben felsorakoztatva.

Capdebo Lajos 1974-ben tényleges kanonoki rangot kapott. Az ő ideje alatt épült meg az új parókia, melynek építkezését is ügyesen irányította. Ennek megépítéséhez a kálmándiak ragaszkodtak, mert a szomszéd községben is emeletes paplak épült. Úgy tartották, az ő papjuk se érdemel kevesebbet. A kanonoknak a régi földszintes épület is megfelelt volna, de a hívők ragaszkodtak az építkezéshez, így hát intézte az építkezés ügyeit is.

Capdebo Lajos nyugdíjazásáig, 1982-ig, és utána még 1986-ig nyugdíjasként vezette a plébániát, majd hűgához költözött Szatmárra, özv. Moldován Istvánnéhoz. Évekig járt a város másik végén lévő templomba hajnali misét tartani, mert erre nem akadt más vállalkozó a paphiány következtében. Amikor már nem bírta elmenni, akkor otthon misézett, végül azt is ültette, és húga ministrált hozzá. Még megírta a szatmári püspökség „Keresztény Szó” című lapjában „Az örménység története” című munkáját. 1992 május 8-án halt meg Szatmárnémetiben, egy eredményes, küzdelmes, becsületes, ízig-vérig magyarörmény élet befejezése után. Temetésén rengeteg híve jelent meg, fél Kálmánd község lakossága beutazott erre az alkalomra. Emléke élni fog azokon a helyeken, ahol papi hivatását gyakorolta.

Capdebo

Tibor
